

בבמה אשה יוצאה⁵⁷ וכיוצא באילו לא שייכי להכא כלל, בההיא נמי בבמה טומנין⁵⁸ שלל של כובסין וההיא דכל המחובר לו הרי הוא כמוהו וההיא דפ' השותפין⁵⁹ ודילמא בחיבור' שנו⁶⁰ שהזכרתי בסדר אחדבוי ודחגיגה פרק חומר בקודש⁶¹ יד מטמא חברתה לקודש דאמר רב שזבי בחיבורי' שנו, כולהו לא שייכי להכא. וגרסי' נמי במס' זבין פ' הנוגע בזב⁶² מקצת טמא על הטהור ומקצת טהור על הטמא טהור, ובתוספתא דזבין פ' החמירה תורה⁶³ ואילו הם חיבור' השיניים והצפרניים והשיער שלהן, ואילו הן מקצתן ראשי אצבעות ידים ורגלים, ודכוותה מייתנין במס' נידה פ' דם הנידה⁶⁴ כל שבמת טמא חוץ מן השיער והשיניים והציפורן ובשעת חיבור' הכל טמא ומסיים עלה במס' אהילות פ' כל המיטמין באהל⁶⁵, כיצד המת בחוץ ושערו בפנים הבית טמא, ובהעור והרוטב⁶⁶ נמי גבי מפשיט בבהמה ובחיה בטמאה ובטהורה בדקה ובגסה וכו' עד המרגיל כולו חיבור ועיין התם. וההיא דבהמה המקשה⁶⁷ חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמו וכמה עוד וכיוצא באילו כולן אין דומין לחיבור דהכא. ומר זוטרא בריה דרב נחמן כמה פעמים הוזכר בתלמוד⁶⁸.

זוטרא מר זוטרא דרישבא גרס' בפ' יש נוחלין בסוף גמרא אחד הבן ואחד הבת לנחלה¹ אמר רב הונא² בכור שנטל חלק כפשוט ויתר, מאי ויתר רב פפי³ משמיה דרבא אמר ויתר באותה זה⁴ דקסבר אין לו לבכור קודם חלוקה מאי דאיתי לידיה אחיל אידך לא אחיל, ורב פפא משמיה דרבא אמר ויתר בכל הנכסים דקסבר יש לו לבכור קודם חלוקה ומדאחיל בהא אחיל בכולהו. ומסקנא והילכתא יש לו לבכור קודם חלוקה⁵. מר זוטרא דרישבא⁶ פליג כיסנא דפלפלי⁷ בהדי אחוה בשוה אתו⁸ לקמיה דרב אשי א"ל

57. שם נח, ב.

58. שם מח, ב: תנן שלל של כובסים כו', וראה תוספות שם ד"ה חבור, דזה לא מתניתין, ומשום זה הגרע"ק איגר בתוספותיו למשניות פרה פ"ב מ"ט אות יח, הגיה שצ"ל כאן: תניא. ולא ראה מ"ש הרשב"א בתדושי לשבת שם, דמשום דעיקר ברייתא שנויה במשנתינו קאמר הכא תנן ע"ש.

59. ראה למעלה הערה 39. 60. צ"ל: שאני. 61. כד, א.

62. פ"ה מ"ד. 63. פ"ה.

64. נה, א.

65. פ"ג, מ"ד. 66. חולין קכג, א. 67. שם עג, א.

68. ראה הערה 1.

1. בבא בתרא קכו, א"ב.

2. לפנינו: רב אסי. וכוונת רבנו כ"ה בש"ס כ"י מינכן, וכ"ה באור זרוע לב"ב שם.

3. לפנינו בראשונה רב פפא משמיה דרבא ואח"כ רב פפי משמיה דרבא, אבל כנוסחת רבנו כך הוא בש"ס כ"י מינכן, ויפה העיר בדק"ס דוהי הנוסחא העיקרית. משום שכן דרך התלמוד להקדים רב פפי לרב פפא, ובאו"ז לב"ב שם נדפס בשתי המימרות: רב פפא, ושבוש הוא.

4. צ"ל: שדה. 5. "ומדאחיל — חלוקה" נשמט בכת"י ב.

6. לפנינו: מדרישבא. וראה בדק"ס כמה שנויי נוסחאות, ובאו"ז לב"ב שם: מרישנא, ובפ"י רגמ"ה כנוסח רבינו ומפרש: שם מקום. אבל רש"י (שבת קל, א) פ"י: צייד עופות. ותמהני שמפרשי הש"ס לא הביאו כאן את דברי ה"ערוך" בערך רישבא, ורבינו מביאו להלן, בערך

הואיל וויתרתה במקצת וויתרתה בכל הנכסים כולן. מספקא לי אי משום דדינא דאומדנא הוא או לא⁹, למימ' כי היכי דאחיל בהא גגלי דעתיה דמחל הכי נמי בכל הנכסים כיון דיש לו קודם חלוקה זכות בנכסים הללו, אבל מאן דלית ליה אומדנא לא סביר' ליה אלא מאי דאחיל אחיל דלא אחיל לא אחיל דמשום דגלי בהא לא מפסדינן ליה באידך, ותימא ההיא דיש נוחלין¹⁰ נמי דתנן התם הכותב נכסיו לבניו ושייר קרקע כל שהוא איבדה כתובה. ומתמהינן משום דשייר קרקע כל שהוא¹¹ איבדה כתובה, ואוקמה רב במזכה להן על ידה, ושמואל במחלק לפניה והיא שותקת, ר' יוסי ב"ר חנינא אמר באומר לה טלי קרקע זה בכתובתיך ומקולי כתובה שנו כאן ואיתובו כולהו מדת"ק דר' יוסי דאמר כתיבה וקבלה בעינן כדמייתי ראי' מדר' יהודא דאמר אימתי בזמן שהיתה שם וקבלה עליה, ש"מ דאם לא קיבלה בפיר' וכתב לא מחלה ואפילו ר' יוסי לא פליג אלא בקבלה בלא כתיבה אי נמי כתיבה חשיב כקבלה כששותקת, אבל אם לא קיבלה בהדיא או אם שייר בנכסים שלא חלק מגו דנחתא לההוא שיורא נחתא נמי לכולהי נכסי¹², והכא מאי טעמא אמרינן דאחיל בכולהו נכסי. ולפי הדחק י"ל כיון שבשעת חלוקה ראשונה לא בירר דבריו אלא בסתם חלק אנן סהדי אם היה יכול לחלוק בשאר נכסים מיד היה מוחל ולא היה נוטל אלא כמו שחלק עכשיו וכיון שעשה מעשה בשעת חלוקה וקיימא לן דיש לו לבכור קודם חלוקה כאילו כל הנכסים כאן וכיון שגלה דעתו על ידי מעשה ויתר בכל הנכסים כיון שלא פירש ואין כאן אומדנא אלא מעשה גמור היל' כיון דיש לו קודם חלוקה ויתר בכל הנכסים, אבל גבי אשה היא יכולה לומר לר' יהודה נחת רוח עשיתי לבעלי בשתיקותי אבל בקבלה וכתיבה כיון דשכיב מרע הוא לא שייך למימר נחת רוח עשיתי דהא מצוה מחמת מיתה ואין לה איבת עולם, דאי לא נימא הכי ר' יוסי מי לית ליה נחת רוח אלא ש"מ דיש חילוק בין בריא לשכיב מרע דהא בעל לקח מן האיש וחזר

טבות רישבא. ע"ש שמביא הגמרא דכבא בתרא ומפרש שהיא מלה נוטריקונית: ריש בית א ב ע"ש. וראה "אוצר הגאונים" לתענית, חלק התשובות סי' יח.

7. לפנינו: בצנא דפלפלי (והשוה לזה מגילה ז, א: טבא חדא פלפלא ממלי צני קרי), וראה בדק"ס.

8. לפנינו: אתא. וכנוסח רבינו כ"ה בשני כ"י של התלמוד המובאים בדק"ס.

9. ראה בבא בתרא קמו, ב: מאן תנא דאולינן בתר אומדנא? א"ר נחמן: ר"ש בן מנסיא היא וכו'; ושם קלב, א: א"ר נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא; וראה ברמב"ם, פ"ו מה' זכיה ומתנה ה"א: לעולם אומדין דעת הנותן, אם היו הדברים מראין סוף דעתו עושין עפ"י האומד אעפ"י שלא פירש; ובש"ע חו"מ, ריש סי' רמו (וראה כתובות נה, סע"ב), ומכאן המקור לכל דיני אומדנא שבפוסקים. ואולם מה דמספקא ליה לרבנו בנידון דבכור שנטל כפשוט ויתר, דאולי יש בזה משום אומדנא — לדידי הדבר צ"ע ממ"ש הרא"ש בתשובותיו, כלל פד סי' ד, דלא אמרינן אומדנא אלא שיהיו נשאים הנכסים בחזקתם הראשונה אבל לא למיעקר נחלה דאורייתא, ע"ש, והובאו דבריו להלכה בטור חו"מ, סי' רפא (וראה בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קמו), ואיך גוכל עליפי אומדנא להוציא מן הבכור את חלק בכורה שלו שזכה בו מן התורה? וצ"ע.

10. בבא בתרא קלב, סע"א.

11. לפנינו: וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובה, משום דכתב לה קרקע כל שהוא. ועיין

דק"ס, שם הערות ע—פ.

12. ראה שם קלג, א.

ולקח מן האשה מקחו בטל¹²* והכא קיים, והדחק זהו דבעי רבה¹³, בבריא היאך, מאי טעמא לא אמרינן בבריא דין דנחת רוח, וכן מצאתי בתוס' פ'¹³* שגימגמו בקושיא אבל על בעיא דרבא לא הזכירו כלום. ומר זוטרא דרישבא הוזכר גם בפ"י יוחסין בסוף הל' מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו¹⁴ דפליגי בגמרא רב ושמואל דאיתמר קדשה אביה בדרך וקדשה היא את עצמה בעיר והרי היא בוגרת רב אמר הרי היא בוגרת לפנינו וקידושי אביה ולא כלום ושמואל אמר חוששין לקדושי שניהן ומסקנא דשמעתא בהכי עסקינן דביומא דמשלם ששה חדשים דהוי בין נערות לבגרות פלוגתייהו דרב סבר מדהשתא בוגרת מצפרא נמי בוגרת ושמואל איכא למימר השתא הוא דבגר', הילכך חוששין לקדושי שניהן. ובסוף הל' פ'¹⁴* א"ל מר זוטרא מרישבא¹⁵ לרב אשי הכי אמר אמימר הילכתא כוותיה דשמואל ורב אשי אמר הילכתא כוותיה דרב. ומסיק תלמודא והילכתא כוותיה דרב. ומקשינן טובא על פלוגתייהו לשמואל מאי שנא ממקוה שנמדד ונמצא חסר דאמרינן כי היכי דהשתא חסר למפרע נמי חסר וכן מחבית דהיכא דנמצאת חומץ ואזלינן נמי בתר למפרע. ודחנהו להגי פרכי דלא קשיין לשמואל, וק"ל אליבא דמר זוטרא מדרישבא ואפי' לשמואל מאי טעמא לא פרכינן נמי מההיא דבתחילת מסכת נדה¹⁶ דמייתי למקוה וחבית ותו מותבינן נמי מההיא דפ' דם הנידה השרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ או עד שעת הכיבוד, ודחי לה התם כיון דאיכא שרצים בגופיה ושרצים דאתי ליה מעלמא כתרת לריעותא דמיא ואיכא למימר נמי דשמואל הכי מדחי לה. מיהו הא קשיא לי מאי טעמא לא מותבינן מהא דתנן במס' טהרות פ' השרץ ומייתינן לה נמי התם¹⁷ בהל' ראשונה דמס' נידה אפלוגתא דחזקיה ור' יוחנן בקופה שנשתמשו בה טהרות בזוית בית זו וטילטלה לזוית אחרת ונמצא בה שרץ בזוית אחרת וכו' ומותבינן¹⁸ ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום והתנן במס' טהרות בפ' השרץ נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר השכים ומצאו מת ר' מאיר מטהר וחכמים מטמאים שכל הטמאות כשעת מציאתן ותני עלה כשעת מציאתן ובמקום מציאתן. ומסיק התם, וכי תימא ה"מ לשרוף פ' לחומרא שלא לשרוף אבל לתלות תלינן. ומי תלינן והתנן במסכת טהרות פ' הרוטב והגריסין מחט שנמצאת מליאה חלודה או שבורה טהורה, שכל הטמאות כשעת מציאתן. ואמאי פיר' ואי לחומרא נימא הא מעיקרא מחט מעלייתא היא והשתא הוא דהעלת חלודה. ועוד תנן במס' טהרות ס"פ זיתים נמצא שרוף¹⁹ על גבי זיתים וכן מטלת המהוה²⁰ טהורה שכל הטמאות כשעת מציאתן וכן²¹ תימא כשעת מציאתן בין לקולא בין לחומרא אבל שלא במקום מציאתן לא שרפינן מיתלן תלינן וכו' והשתא קשיא דבהדיא אשכחן דאזלינן בתר שעת מציאה

12. *ראה גיטין נה, ב.

13. בבא בתרא קלב, א, ולפנינו: רבא, וכן מזכיר רבנו להלן. וכנראה שכאן ט"ס היא.

13. בתוספות שלנו אין מזה כלום, וכבר ידוע שנתחברו על הש"ס כמה פירושי תוספות, וראה ב"ש הגדולים" לרחיד"א, מערכת ספרים ערך "תוספות", ובמ"ש שד"ל ב"הליכות קדם" (פולק) עמ' מג—מז. ובמק"א הארכתי בזה, וראה למעלה בערך מר זוטרא רבה עמ' צז, הערה 4.

14. קידושין עט, א. 14. *שם עמוד ב.

15. לפנינו וגם בש"ס כ"י מינכן הנוסחא: מר זוטרא סתם. 16. ג, א.

17. שם עמוד ב. 18. שם ד, א. 19. צ"ל: שרץ שרוף.

20. לפנינו: המהוה. וראה בהגהות הגר"ם בגליון שם. 21. צ"ל: וכו'.

למפרע אפילו לקולא ולשמואל מאי שנא בוגרת. וכה"ג נמי אמר רבא בהמדיר ²² אההיא היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין ונסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד לא תתארס היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות. ופרכינן דיוקא דרישא וסיפא אהדדי ומסיק רבה ²³ כאן נמצאו כאן היו בין דרישא בין דסיפא אלמא בתר השתא אזיל היכא דאשתני גופא. ורבה ²³ לטעמיה דאמר בפ' מי שמת הל' לא כת' בו שכיב מרע ²⁴, ההוא דהוה כתב ביה כדקציר ורמי בערסיה וכ', עד אמר רבה ²⁵ הרי מת והרי קברו מוכיח עליו. ואמר רב הונא בריה דרב יהושע כמאן אזלא הא שמעתא דרבא כר' נתן דתניא מי מוציא מיד מי וכו', והא מייתינן התם ²⁶ אפלוגתא דרב ושמואל ודחינ' רב דאמר אפילו לר' יעקב ושמואל אפילו כר' נתן. וכן ההיא דגיטין פ' כל הגט ²⁷ המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומות ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שיני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אם אבדו הרי זה חושש עליהן מעת לעת דברי ר' אלעזר בן שמוע ²⁸, ובגמרא אמר ר' אלעזר בן פדת ²⁹ חלוקין עליו חביריו על ר' אלעזר בן שמוע, דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר וכו', אע"ג דמצי למידחי גבי טבל איכא תרתי לריעותא כדקדחי גבי חבית אפילו הכי כל הגי דהכא מבשעת מציאתן קשה לי דהתם אזלינן בתר השתא. ולפי הדחק י"ל כי כל אילו הספיקות לא נודע לנו מתי נולדו הילכך מסתמא ניזיל בתר השתא אבל בוגרת לפנינו שהיתה ודאי נערה ביום שלפני זה היום ויש גערות שאין בגרות אלא לעת ערב משלם יום חדש ששי משום הכי חייש שמואל לכל אותו היום לחומרא. וזה הדחק דא"כ היא סברא דשמואל כשהתלמוד מקשה לו ממקוה ומחבית אמאי לא שני ליה הכי גמרא.

זוטי רב זוטי דבי רב פפי, גרס' בשלהי מס' שבת ¹ מפירין נדרים בשבת ומייתינן לה נמי בנדרים פ' נערה המאורסה ² איבעי' להו מפירים נדרים בשבת לצורך השבת או דילמא אפילו שלא לצורך השבת. ת"ש דתני רב זוטי דבי רב פפי ³ אין מפירי' נדרים פי' בעל לאשתו דביום שומעו צריך להפר ואם עבר היום אין יכול להפר אפילו הכי אין מפירים אלא לצורך השבת ומסקנא משום דפליגי תנאי דתניא הפר נדרי' כל היום טפי לא אפילו נדרים שאין לצורך השבת מיפר ר' יוסי בר יהודה ור' אלעזר בר' שמעון אומ' מעת לעת ולדידהו לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא. וכה"ג נמי גרסי' בפסחים פ' מקום שנהגו ⁴ ר' מאיר אומר כל מלאכה ⁵ שהתחיל בה

22. כתובות עה, א"ב. 23. צ"ל: רבא, וכמו שהזכיר רבינו מקודם.

24. בבא בתרא קנג, א"ב.

25. גם לפנינו הנוסחא: רבה, אבל ברור הדבר שט"ס היא בדברי רבנו וצ"ל: רבא, וכמו שמזכיר רבנו להלן בתו"ד וכ"ה בש"ס כ"י מינכן, וראה בדק"ס שם מה שהביא בשם העטור ערך מתנה.

26. קידושין עט, רע"ב. 27. גיטין לא, א"ב.

28. לפנינו: ר' אלעזר סתם, והוא ר' אלעזר בן שמוע דמשנה וברייתא, וכ"ה בש"ס כ"י מינכן.

29. לפנינו בגמרא ר' אלעזר סתם והוא ר' אלעזר בן פדת האמורא.

1. קנז, א. 2. עו, א. 3. בשבת לפנינו בטעות: רב פפא. וראה בדק"ס.

4. נה, א. 5. תיבת "מלאכה" נשמטה בכ"י ב.